

22403

Հր. տ. Խաչատրյան Արթուրյան
600

22403

Մյ 6

ԳԻՏՈՂ ՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆՈՐ - ԶՈՒՂՆ

Տպարան Սմեճափրկչ. Ս. Վանաց

1914

ԳԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Արեպիսկոպոսի րնդնանուր դիմախն, որ վարում է Առաջնուդակապատօսն և Ջուդայում (Պարսկաստան) տեղեկութիւն կապարայի հայ հասարակութեան:

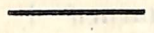
Յարգանքով մատուցանելով հետեւեալ աղերն 'ի ծանօթութիւն վերոյիշեալ հասարակութեան' յոյս ունիմ, որ անհետաքրքիր չելին մի համայնքի, որը միշտ էլ ցոյց է տուելարի հետաքրքրութիւն Ջուդայի գործերին Վստահ լինելով նաև որ այս նկատողութիւններըն իբրև արդիւնք անձնական գիտողութիւններէ առ տեղեւուն, կարող են օգտակար հանդիսանալ լիշեալ համայնքի յուզուած կար

119

22403

միջոցներն ազտեան գրութեան, որոնք շարտուած են գրքոյիւնս տկնորկուած խորհրները:

1851—1852 թուականներում իմ Չուգուրում մի տարի ապրելուս ընթացքում ես շատ սովորներ ունեցայ ուշադրութեամբ զիտելու արքեպիսկոպոսի ընդհանուր գրութիւնն, որը վարում է Առաջնորդական պաշտօն արտօնը, և ես եկայ այն խորին համոզման որ լիշեալ գրութիւնն անտարակոյս ամենազգուար, ամենամատահաղի և միաժամանակ ամենապիտանան է, որը կորսոյ է վիճակուել որ և իցեւելանաւորի որ և է տեղում: Մի բան որն անմիջապէս աչքիս զարկեց զա այն է՝ որ ոչ մի հեւաւար ժողովուրդ մանաւանդ նրանք, որ բարեբախտութիւն ունեն ապրելու օգուտ քիստոնեայ կառավարութեան շրջնում՝ չեն

կարոյ լիովին գոզափոյ կազմել. միայն թէ սովոր ունեցած լինին տնայնաբ տղեկելով այդ երկիրը և ստացած լինելով տեղեկութիւններ այն արտաքոյ կարգի հանգամանքների մասին, վերաբերելիս չիշեալ գրութեան:

Ինչպէս առաջ՝ այնպէս և հիմա, իմ խորին համոզումս է՝ օրինակ՝ ոչ մի Արապացի պաշտանեայ թէկուզ արքան և օժտած լինի կրթութեամբ, սրամտութեամբ՝ ու ընդունակութեամբ՝ չի կարոյ վերել լիշեալ պաշտանը իր կրկնակ պարտաւսրութիւններով—հոգևոր և մարմնաւոր—որովհետև շատ ժամանակ չունցած իր ճիգն ու ջանքը քործ կը դրնի սգատուելու ադ պաշտանից, եթէ ոչ խելքը պիտի կորցնի:

Ս՛վ որ մի քիչ հասունութիւն ունենայ և խոհուն ու հետաքրքիր վերաբերմունք ցոյց տայ դէպի Առաւելագի հետ կապած առանձին հանգամանքները՝ կը տեսնի որ ոչ մի

մարդկային էակ, որը վիճակուած է Չուզայի առաջնորդ լինել՝ չի կարող պահել այնտեղ այն բարի անուէնն ու հռչակը, որը ձեռք բերած է ուրիշ երկրում կամ համայնքում, թէկուզ յիշեալը լինի առաքինի, բարեպաշտ, իմաստուն ու արդարադատ:

Հետեւեալ բացատրութիւնը կը լուսաբանի իմ պատճառաբանութիւնը: Նախ և առաջ հնարաւոր է արգեօք միացնել երկու հակառակ պաշտօններ՝ հոգևոր և մարմնաւոր—ինչ մտքով էլ վերցնելու լինենք առանց մէկը միւսին վնասելու, կամ առանց երեւան բերելու մի այնպիսի նշանաւոր հանգամանք, որը չենթադրուի հասարակական քննադատութեան, խժբժանքի ու մինչև անգամ խալտառակութեան: Այսպէս են եղել յիշեալ պաշտօնների միացման բնական հեռանքները ամենաքաղաքակրթուած ու լուսաւորուած երկիրներում, որտեղ սակայն այդ կազմակեր-

պութիւնն եղել է կամաւոր կամ թէ չէ կամայական, բայց Պարսկաստանում այդ մի անխուսափելի անհրաժեշտութիւն է թէ հայերի և թէ Մուսուլմանների համար, յատկապէս Չուզայի հայոց Առաջնորդի վերաբերմամբ: Արա պատճառն երկար է բացատրելու համար, բայց այս քանի բառերով կարելի է երևակայել, որ պարսկաստանի քաղաքացիական օրէնքները (եթէ զոյւլթիւն ունի) անսրբար են ու բռնապետական, այնպէս որ կրօնի պետերը պարտաւորուած են մշտապէս միջամտել հակազդելու կամ մեղմացնելու նրանց:

Այս ուրեմն, Առաջնորդի գրութեան առաջին ու ամենամեծ գծուարութիւնն է, որովհետեւ, յիբաւի, նրա պաշտօնի ամենակարևոր մասը հոգևոր կոչումն չէ ինչպէս տիտղոսն է ցոյց տալիս. այլ մարմնաւոր իշխանութիւնք կցուած հոգևորի հետ:

Ինչեւ, ընտ երև սլթին, եպիսկոպոսի պարտաւանութիւնները պէտք է սեղաւորուած լինին իր հօտի բարոյական ու կրօնական վիճակի հարգատարութիւնը, եկեղեցիներում քարոզութեան և քահանայութիւնի ձեռնադրութեանը, պարտականութիւններ, որոնք ինքնրստինքեան չափազանց ծանր ու դժուարակիր են լատկապէս մի մեծ թեմի մէջ, սակայն բացի վերայիշեալ պաշտօններից ետև գլխաւորաբար պահանջուած է կառավարել քաղաքականապէս Պաշտօնի, շրջակայ բազմաթիւ հայաբնակ գիւղերի և Պարսկաստանի միւս քաղաքների հայ բնակիչներին՝ կառավարութեան ու կրօնավարների ցեղերի սանաձգութիւններից ու հարստահարութիւններից, Արդ՝ լծող քաղաքակիրթ ու խաղաղ երկրում բնակեալ մէկը քէթ մի բոպէ երեւակայի այն դժբախտ եկեղեցականի սարսափելի դժուար կացութեան մասին, որը մեծագորգ փառքով կարգուել է

Ս. Ամենափրկչեան վանքի Առաջնորդ մի երկրում սրտեղ գարւթիւն չունին ոչ օրէնքներ ոչ սասկանութիւն, ոչ դատաստանաւ կամ որ եէ իշխանութիւն, ինչպէս որ գտնրում են քրիստոնեայ երկիրներում:

Պաշտ հասնելով, եպիսկոպոսը միմիայն իր հագնար կաշման գործերի մասին տեղեկութիւն ունենալով և բարբոթին օտար՝ երկրլեզուին ու սովորութիւններին՝ նա անմիջապէս— ինչ որ լինին իր բնուարութիւնն ու բնգաւնակութիւնը— կարգուած է, կարծես թէ, իրաւարար, գտաւար կամ նահանգապետ մի մեծ համայնքի, մի համայնք, որը շատ սակաւ բացառութեամբ բողկացած է աղքատներից, տղէտներից ու անկիրթներից, որոնք դժբախտաբար իւրացրել են մեծ չափով տիրող ժողովրդի բարքերն ու սովորութիւնները:

Քարոքական խաւութիւնների ժամանակ,

սնք յաճախ տեղի են ունենում այդ երկ-
 ւմ, եպիսկոպոսը հարկադրուած է մի տեսակ
 նուորական ղեկավար դառնայ, իր հօտը
 սշտպանելու Պարսիկների յարձակումներից
 աւերումներից:

Այսպէս, հէնց որ եպիսկոպոսը հաստա-
 ււմ է իր կրկնակ պաշտօնների մէջ, նրա
 սուայութիւններն անընդհատ երւան պիտի
 ան իր դրութեան հետ կապուած զանազա-
 փեբայ գործերի մէջ: Արբեմն նա պիտի
 անձնի ստիկանապետի պաշտոն, երբ յա-
 յպէս իր երկու հակասակ պաշտօնները մի-
 անց պիտի բաղխեն. եթէ լինի նա խիստ
 անաջառ իր հոգևոր կոչման հեղինակու-
 ինը կը նսեմանայ, իսկ եթէ թոյլ ու համ-
 րատար հանդէս գայ, այն ժամանակ աու-
 ոյ կողմի դժգոհութեանը առիթ պատճա-
 րած կը լինի:

Թէև, կարելի է ասել, կան այսպէս ասած

ստիկանապետ (գառուղա) և թաղապետներ,
 որոնք նշանակուած են քննելու և կարգադ-
 րելու զանազան մանր վէճերը, ըստ իրենց
 բարեհայեցողութեան՝ սոսկայն, առանց այլ-
 ևայլութեան նրանց վճիռը բաւականութիւն
 չտալով դժգոհ կողմերին՝ կրկին ներկայաց-
 ւում են Արքեպիսկոպոսի վճռահատութեան:

Այսպիսի դատավարութեան հետեանքն այն
 կը լինին, որ ամբաստանողը կամ պաշտպա-
 նողը պիտի դժգոհ հեռանայ, հայհոյելով իր
 սրտում և ամեն տեղ տարածելով, որ սրբա-
 զանն անիրաւ, խիստ կամ կողմնապահ է
 եղել:

Արբեմն, նա պէտք է դատաւոր և միևնոյն
 ժամանակ խորհրդական լինի մի ժառանգա-
 կան կնճռոտ խնդրի կամ մի այլ քաղաքացիա-
 կան իրաւունքի վէճի մասին, որը ծագած լի-
 նի երկու կողմի մէջ: Նա հարկաւ, անաջա-
 կից է որևէ պաշտօնական կամ անպաշտօն

ժամբիրեներից, և եթէ կայ քանի հոգուց քաղ-
կացած մի վարչութիւն վանքին կից, որս
պարտականութիւնները լսել կոչանում է ա-
ռաջնորդին աջակցելու վանքապատկան գոր-
ծերի և երբեմն էլ ընդհանուր հասարակա-
կան խնդիրների մէջ, բայց վարչական բազ-
մազան պաշտօնների ամբողջ ծանրութիւնն
ու պատասխանատուութիւնն իրենց սուսե-
լութիւններով՝ ու թերութիւններով ծանրա-
նում են եպիսկոպոսի վրայ, և աւելորդ է
սուել, որ սրչօվ էլ եպիսկոպոսը բարեխիղճ
վճիւններ կաշտցնել յարջ քննութիւններից յե-
տոյ՝ այնուամենայնիւ անհնարին է, որ սու-
ժօղ կողմի նախանձն ու չարակամութիւնը
չը շարժուեն յատկապէս երբ վերջինները
տղէտ ու սասը դատակորցից լինին:

Եպիսկոպոսի աշխարհիկ պաշտօններից ա-
մենալուրջն ու կնճռասն այն է՝ որ լաճախ
հարկադրուած է յարբերութիւն պահպանել

պարսիկ բանակայ իշխանութիւնների հետ,
իւ մարմարգի շահերը պաշտպանել պարսիկ-
ների անբրաւութիւններից կամ նոյն իսկ
գլխադրել կառավարութեան կամայականու-
թիւններին ու կեղեքութիւններն:

Նրանք, որոնք երբեք էլ եղել են Պարս-
կաստանում կարգ են հասկանալ եպիսկո-
պոսի պաշտօնի այս մասի կարեւորութիւնը:
Այդ երկրում կարող են նաև ըմբռնել Առաջ-
նորդի Մուսահպատակ լինելն ինչ ահագին
նշանակութիւն ունի, յատկապէս երբ հեղի-
նակաւոր լինի, շքանշաններով զարգարուած
և արտաքին ցոյցեր անի պաշտօնական դէպ-
քերում, մտնուանդ Պարսիկ սասիճանաւոր-
ների ընդունելութեան ժամանակ: Աւանց
այսպիսի արտաքին ցոյցի, որը ինչպէս քա-
ջայտա է, մեծ ազդեցութիւն ու ներգոր-
ծութիւն ունի արեւելաց և նրանց կառա-
վարութեանց վրայ, յատկապէս պարսիկների՝

ըբ եպիսկոպոսը չի կարող իր դիրքն ու հեղի-
 տկու թիւնը պահել, այլ ևս պէտք է մեկուտա-
 ալ իր խցի մէջ իբրև մի հասարակ ճգնա-
 սր, փոխանակ յաւակնութիւն ունենալու
 արել առաջնորդական պաշտօնը: Այստեղ,
 աև ճշտիւ պիտի գնահատուեն նրա տակտն
 և վարչական հմտութիւնը, խոհեմութիւնն
 և քաղաքականութիւնը այն անհատի, որը
 նտրում է Գերագոյն Պատրիարքի կողմից
 և ուղարկում Պարսկաստան իբրև հայերի
 Առաջնորդ: Որովհետև ինչքան էլ մեծ լինի
 նրա ընդունակութիւնն այս նկատմամբ, նայն
 ափով աւելի արդիւնարար ու գնահատելի
 ըլինին իր ժողովրդին արած ծաւալու-
 թիւնը, որը նրա ազդեցութեան ու պաշար-
 դանութեան շնորհիւ՝ կարող կը լինի վայելել
 սողալութիւն ու անգորրութիւն, մի բան
 որ շատ հազուադէպ է այդ երկրում քրիս-
 տոնեայ հպատակների համար, նաև ողբա

կը լինի Պարսից ժողովրդի ու Կառավարու-
 թեան հարստահարութիւններից ու կեղեք
 ու մտերից: Բայց, եթէ 'ի դէպ, բնու չունեն
 նայ յիշեալ յատկութիւնները կամ մասամբ
 օժտուած լինի, թէկուզ եպիսկոպոսը լինի
 չափազանց բարեպաշտ ու առաքինի, մի մեծ
 եկեղեցական, գիտնական ու պերճախօս քա-
 ռագիչ, մի խօսքով՝ ամեն ընդունակութիւն
 ունենայ իր հոգևոր կոչման մէջ, այդ դէպ
 քում իբրև Զուգայի Առաջնորդ՝ ամենատն-
 յարմարը կը նկատուի: Նաև պէտք է ի նկա-
 տի ունենալ, որ եպիսկոպոսի զանազան պաշ-
 տօնների գործունէութիւնն ոչ միայն Զու-
 գայի հայերի, այլ շրջակայ բազմաթիւ հա-
 յաբնակ զիւղերի համար է, երբեմն էլ Պարս-
 կաստանի հեռուոր վայրերից և նոյն իսկ
 Հնդկաստանից զիմում են նրա խորհրդին ու
 վճռին զանազան հարցերի ու վէճերի մտօխն:
 Հետևեալ աղիւսակը (տախտակը) որը ցոյց է

տալիս Եպիսկոպոսի կրօնատու թեան տակ զբա-
նուող հայաբնակ վայրերի բնակչութեան թի-
ւը, ըստ գուշակութեան և երկարացման իրար
անհարկ տնտեսութեան գործ աղաքութեան բազմա-
զանութեան մասին:

Պարսկաստանի Հայ բնակչութեան ընդհանուր թիւը
կազմած 1850-ին. պատշաճաբար Եփեսոսի քաղաքից

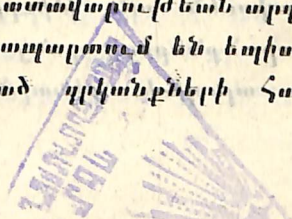
Քաղաք կամ գետ	Վիշիկ ընդ ընդ	Տղեր	Մուս կ	Էր կ	Համար մար բն- կիչների	Ծանօթութիւն.
Փէրիս	21	893	2971	2381	5552	
Չարմաշալ	4	—	—	—	1633	
Քաղաղ	29	832	2726	2384	5110	
Համողած	—	119	265	254	519	
Քէջրան	—	118	281	251	552	2 թաղ 2 Կիկե- ցիներով:
Չուզու	—	355	1159	1323	2982	8 թաղ 13 Կիկե- ցի և 45 բանահան բով:
Սիբաղ	—	—	—	—	20	
Պուշկը	—	—	—	—	72	
Ընդհանուր թիւ	54	2308	7402	6793	15940	

Սլապէս, սերեմն, Չուզայի Առաջնորդի պաշտօնի դժուարութիւնները կտրելի է երեւակապել քան նկարագրել, քանի որ համարեա թէ մէն-մենակ նա պիտի վարի ամեն մի գործ:

Եւրոսլական մի երկրում, որտեղ ամեն ինչ լաւ կազմակերպուած ու կարգադրուած է, ամեն մի հասարակական գործ բաժանուած է ամեն մի բաժանմունք իր սեպհական գործերը վարում աջակցութեան ու զործակցութեան բոլոր գիւրութիւններով ու շարմարութիւններով, այնտեղ կալ կանոնաւար ոտտիկանութիւն, կանոնաւար դատաստանատուն իր գատաւորների, խորհրդականների և օրէնագէտների լրացուցիչ խմբերով, այնուամենայնիւ գանգատներ են տեղի ունենում, և գատաւորները ամբաստանում են անարգարութեան ու կաշառակերութեան մէջ, և օրէնագէտները պախարակում՝ օրինագանցութեան կամ ուրիշ պակասութիւնների համար:

Ն 2 4 0 3

Արեմն, հնարաւոր է արդեօք, որ մի մարդ կային էակ թէկուզ սուրբ ու դիտուն լինէինչպէս որ մեր մի քանի անմիտ հայրենակիցները պահանջում են Չուզայի թեմակալի կատարի յիշեալ պարտականութիւնները ի սեպհական միջոցներով ու պատասխանատուութեամբ, առանց ենթարկուելու ժողովրդքննադատութեան ու զրպարտութեան, քան որ վերջինը զուրկ լինելով կրթութեանից և կարող ստուգիւ գատել ու բմբունել արգարութեան ու տնարդարութեան իսկական հանգամանքը: Հետևաբար, թշնամական զգացմունքներով ասպարում՝ յաճախ քահանաներն ու աշխարհականները, որոնք պատմուտ ու յանգիմանում լինելով որ և է թերութեան կամ անկարգութեան համար, կողմնորոշ որ և է գատավարութեան արդիւնքի անկրաւացի դատապարտում են եպիսկոպոսի իրենց երևակայած զրկանքների համար:

վատահամբուսւած նրա անուան ու հեղինակութիւնը:

Ժամանակօր ինչ թող չի տալ, և վախնուած եմ երկար ու ձանձրալի պատմութիւն կը լինի, եթէ այստեղ իսկական զէպքերի ու իրողութիւնների օրինակներ տամ, մանրամասն բացատրելով Սրբազան Առաջնորդի պաշտօնավարութիւնից առաջացած հեռանքները, վերաբերելիս նրա անուան ու պատուին: Սակայն, լիաջշտ եմ, որ ես կարողացել եմ՝ լիովին թէև թող կերպով՝ հակացնել եպիսկոպոսի աստիճանի հետ կապուած հանգամանքներն ու պարագաները, որպէս զի իմ շարքի չհայրենակիցներս լուրջ խորհրդածութեան նիւթ դարձնելով օտն գիտողութիւնները, որոնց համար նախուած է՝ հիասթափուեն այն թիւրիմացութիւններից ու պատրանքներից, որոնց ենթարկուած են շնորհիւ այնպիսի քինախնդիր մարդկանց,

որոնք ամենօրեայ սովորութիւն են դարձրել գրել կամ խօսել ամեն անասի զրարատութեան ու ստույթեան մասին, ինչպէս որ իրենց ապականուած ու անսկզբունք մտքերը կը թելադրեն ընդդէմ Առաջնորդի, խեղաթիւրելով հետաւոր վայրերում աչքող հայերի մտքերը, որոնք շահագրգռուած լինելով իրենց հայրենիքի բարօրութեամբ՝ ի գուր են սրանում ճշմարտութիւն յարուցած խնդիրների մէջ, որոնք ներկայացոււած են կեղծ ու պատիր ձևերով:

Յիրաւի շատ դժուար է միջոց առաջարկել բարւոքելու Ջուզպի իրերի գրութիւնը, որը նկարագրուած է վերայիշեալ տողերում:

Եւ համոզուած եմ, որ գոյութիւն ունեցող կառավարութեան ձևի հիմնովին փոփոխուածով — եթէ կայ այդպիսի մի ձև — և կրթութեան տարածումով գոնէ քրիստոնեայ ժողովրդի մէջ, կարելի է իրերի այժմեան ախուր դրու-

իւնը փոխել: Քանի որ առաջին միջոցը ան-
ուսալի է և վերջինն անիրագործելի մեր օրե-
ուժ, ուստի գանգատներ ու արտուենջներ
եղի կամ անտեղի կը տեղան Ջուղայեցի-
երից, բայց քանի որ հազարաւոր մզոն հե-
աւորութիւնից զժուար է գտնել նրանց
ժգոհութեանց գլխաւոր աղբիւրը, ուստի
իւրախար չ'սխալ լինենք անհիմն լուրերից,
սկսան եթէ համակրութիւն ենք տածում
էսկի մեր զժբօխտ հայրենակիցները, սխալ
շխատենք վստահելի միջոցներով թափան-
ել բուն խնդիրների մէջ, և ո՛չ թէ հաղձեպ
սլանել մեր կարծիքը Ապիսկոպոսի կամ ու-
հշների նկատմամբ՝ այնպիսի մի խնդրի առ-
իւ, որը լաւ չ'ենք կշռադատել, որովհետեւ
յղպիսով վնասում ենք փոխանակ բարելաւ-
լու Ջուղայի իրերի գրութիւնը:

Թող ներսի ինձ նկատել, որ 1861 թ.
եկտեմբերի 8-ին, կալիփոթայում գումարուած

ընդհանուր ժողովի արձանագրութիւնը և
Նսրին Ա. հասկառութեան կաթողիկոսին ու-
ղարկուած նամակի բովանդակութիւնը Ջու-
ղայի այժմեան Ապիսկոպոսի յետ կոչման առ-
թիւ՝ յայտնապէս աղպուցանում են (ինչպէս
որ իրենք էլ խստօրմանեն), որ դիմողները
չեն կարող երաշխուսրել տարածուած լուրե-
րը, ցոյց տալով որ ամենակարեւոր մի խնդիր
լուրջ կերպով չէ քննութեան ենթարկուել,
թէեւ վերջրուած են եղել վճարական քայլեր
վնասելու իրենց պաշտպանելիք դատը,

Ի՛չ վերաբերում է վերեւում յիշած բարե-
նորուցութեանց դիտարկութեան մասին՝ կարող
ենք ասել, որ եպիսկոպոսի կողմից արած մի
քանի ջանքերը որոշ չափով արգիւնարար կը
լինեն: Այժմեան եպիսկոպոսը ինչքան զի-
տեմ, այդ ուղղութեամբ բուսականաչափ աշ-
խատել է և գեռաւելին է անում: Խօսքու
Ջուղայի կրթութեան աստջաղիմութեան — ե

է ոչ ընդհանուր տարածման — մասին է, և աւատարապէս ժողովրդի վարք ու բարքի, նկերական ու աւտնին բարեփոխութեանց երաբերմամբ: Այս կէտերը կարիք ունեն շատ արեւորոգութեան, որը եթէ իրագործուի, անտաճառ մեծ չափով կը մեղմացնի այժմեան նցանկալի գրութիւնն ու զժուարու թիւնները:

Այս աւարկան պիտի տրժանանայ Ջուղայի մեն մի թեմակալի ամենալուրջ ուշադրութեանն ու հոգացողութեանը: Յիրաւի, նրա լիաւոր ջանքերից մէկը պիտի լինի, մի կողից զարկ տալ կրթութեան գործին ամեն նարաւոր միջոցներով, իսկ միւս կողմից յորորել ու խրախուսել որ ժողովրդի մէջ տիի աշխատանքական ու խնայողական բնորութեան (ոգի):

Ա. Պ. Աղանուր.

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍԻ ԳՐԲՈՑԿԻՍ ԱՌԹԻԻ

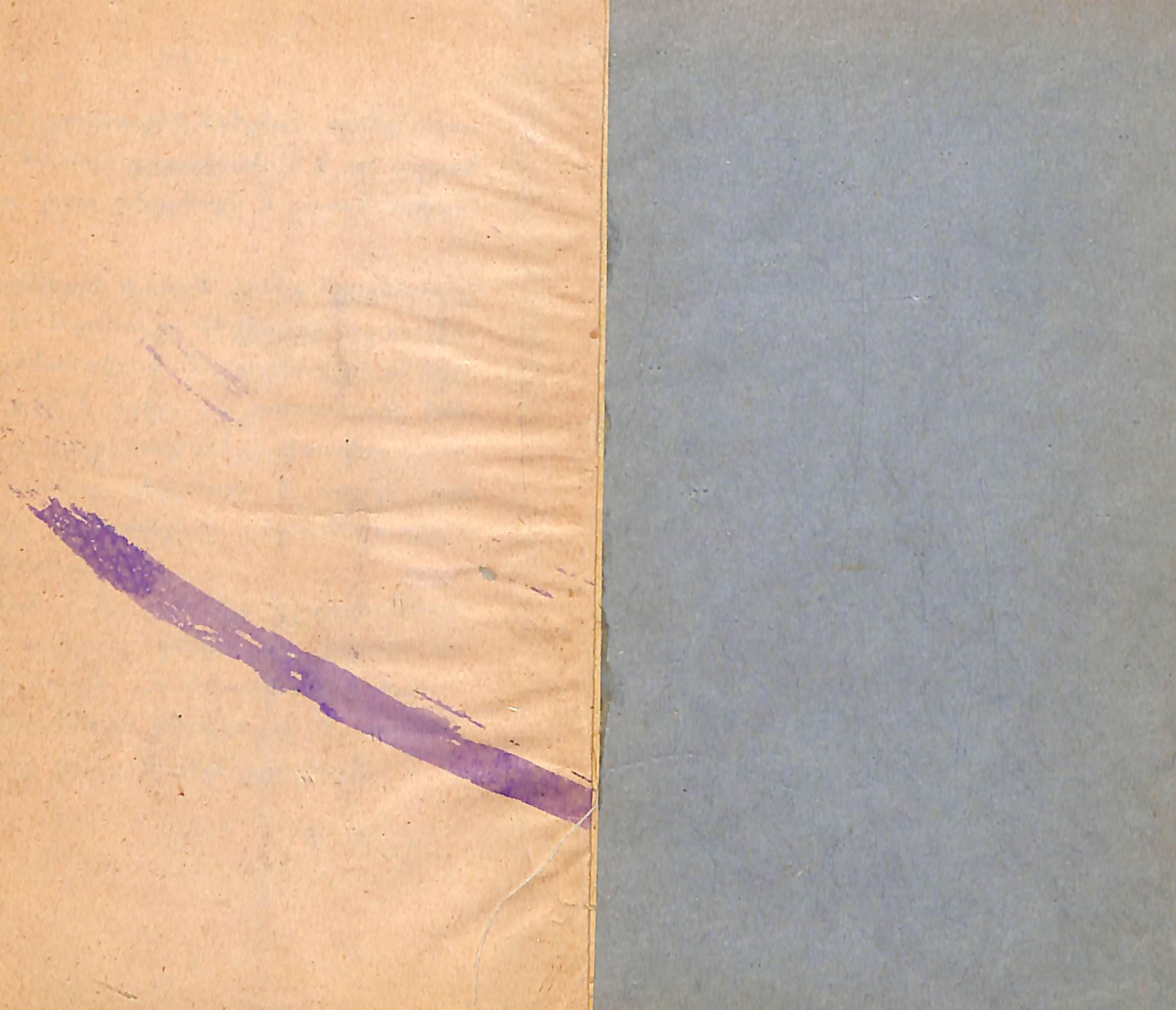
Սոյն գրքով թարգմանելով Անգլերէնից՝ *) միտք ենք ունեցել Աղանուր Պ. Աղանուրի Կալկաթայի հայերէն ուղղած այդ ուշադրաւ դիտողութիւններն, որոնք դեռ կէս դար և աւելի առաջ են եղել, յանձնել մասնաւորապէս Ն.-Ջուղայեցիների լուրջ ուշադրութեան: Ընթերցողին է մնում կարդալուց լետոյ համեմատել կէս դար և աւելի առաջուայ սերունդն այժմեանի հետ՝ դտնելու համար թէ արդեօք իւր այժմեան բոլոր կրթական-կուլտուրական հաստատութիւններովն հանդերձ ճրքան տարբերութիւն ունի հիմա առաջուանից, քանիքայլ է առաջ գնացել և ճրքան ընդունակ է դարձել իւր զրական-բարոյական յատկութիւններով և քաղաքակրթուած կեանքով, որպէսզի կարողանայ մոռացնել տալ պապերի այն

*) Տէր Գարեգին քահ. Գերակոսեանի ձեռքով:

բացասական լատիւթիւններն, որոնք նկարագրուած են սոյն գրքոյկում: Չ'է որ «որում շատ տուաւ շատ խնդրեցի և որում սակաւ՝ սակաւ»:

Ջուղալեցիներին ծանօթ՝ իրենց հայրենակից Աղանուր Պ: Աղանուր, հեղինակը գրքոյկիս, որը իւր ժամանակում Անգլիական լուրջ կրթութեան տէր է եղել, չ'է տատանուել խաւանելու իւր հայրենակիցների փտախա առաջացնող վնասակար վերքերը: Ի հարկէ այն դադափարով, որ նրանցում ներարկէ մաքուր և առողջ կեանք:

Թէ սրբան է Ջուղան այդ դիտողութիւններից դէս փոխուել դէպի լաւ շօշափուած մաքով՝ այդ մասին համեմատութիւններն և եղրակացութիւնները, ինչպէս վերև ասուեց, թողնում ենք խոհուն ընթերցողներին:

ՄՄ Հայագիտական գրադարան

MAL020085

